

УДК 343.3/.7

DOI 10.36919/3041-1149(Print).11.2025.148-154

І. О. Северин,

аспірант кафедри кримінального права

та процесу ННІ права,

Державний податковий університет

email: sio1995fsp@gmail.com

ORCID 0000-0001-6049-4952

## ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті розглянуті питання, які безпосередньо пов'язані із суб'єктом кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Досліджено загальні ознаки та спеціальні особливості суб'єкта кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері ЗЕД, а також зроблено спробу наукового обґрунтування можливості внесення змін до чинного кримінального законодавства в частині притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб як суб'єктів скоєння злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Здійснено аналіз основних кримінально-правових норм, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних діянь у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також європейського законодавства в частині суб'єкта кримінальних правопорушень у злочинах цієї категорії.

Розглянуто різні погляди вітчизняних учених-юристів на спеціальний суб'єкт у кримінальних правопорушеннях, які вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Також у статті досліджено думки окремих учених щодо розуміння терміна «зовнішньоекономічна діяльність».

З'ясовано, які кримінально-правові норми передбачають кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних діянь у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Зроблено висновок про те, що суб'єктний склад цих кримінальних правопорушень здебільшого становлять службові особи учасника зовнішньоекономічної діяльності. Натомість юридичні особи водночас не є безпосередніми суб'єктами вказаних кримінальних правопорушень, а лише існують засобом для досягнення злочинних цілей.

**Ключові слова:** суб'єкт, ЗЕД, зовнішньоекономічна діяльність, кримінально-правова охорона, кримінальне правопорушення, кримінально-правові норми, кримінально-правова наука, фізична особа, юридична особа.

**Постановка проблеми.** Актуальність проблеми визначення суб'єкта кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зумовлюється її важливим юридичним значенням для забезпечення законності, справедливості та обґрунтованості притягнення винної особи до кримінальної відповідальності за злочини цієї категорії. Водночас з'ясування питання щодо закріплення на законодавчому рівні можливості притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб за злочини, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю, є особливо актуальним на сучасному етапі боротьби з так званою «білокомірцевою злочинністю». Це зумовлено відсутністю єдності поглядів серед науковців щодо того, які саме кримінально-правові норми регулюють суспільні відносини у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також чи можуть юридичні особи визнаватися суб'єктами таких кримінальних правопорушень.

**Метою статті** є визначення ознак суб'єктів кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання суб'єкта кримінальних правопорушень і правопорушень, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, є важливою темою досліджень у сфері кримінально-правової науки України. Серед українських учених, які останнім часом приділяли увагу цій проблематиці, можна виділити таких фахівців, як Д. Лопашук, який у статті «Класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю» (2024) аналізує та класифікує кримінально-правові норми, за якими винні особи можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, автором опубліковано актуальну статтю «Стан наукового розроблення проблеми кримінально-правової охорони зовнішньоекономічної діяльності» (2022 р.). Цікавою є праця Т. Мілової та А. Бліндовської «Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні: окремі аспекти» (2024), в якій вони розглянули питання можливості притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб як суб'єктів кримінальної відповідальності в злочинах, пов'язаних із ЗЕД. Також досліджували цю проблематику О. Дудоров та Д. Каменський, які в статті «Відповідальність за економічні кримінальні правопорушення в Україні: проблеми теорії та правозастосування» (2022) опосередковано дослідили кримінальні правопорушення, що стосуються зовнішньоекономічних операцій.

**Виклад основного матеріалу.** За вчиненням будь-яких кримінальних правопорушень завжди стоїть особа (-и), які своїми діями вчинили певне кримінальне правопорушення.

Одним із важливих питань у притягненні до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень є визначення суб'єкта, який є одним із елементів складу кримінального правопорушення та характеризує певні ознаки особи, яка його вчинила.

Тут варто зауважити, що, незважаючи на те, що питанню суб'єкта кримінальних правопорушень вітчизняними науковцями приділялася значна увага, усе ж таки ця проблематика в кримінально-правовій науці повною мірою не досліджена. Особливо це стосується суб'єкта кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Чинний Кримінальний кодекс України в статті 18 визначає, що суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого, відповідно до цього Кодексу, може наставати кримінальна відповідальність [1, с. 14].

У доктрині кримінального права розрізняють два види суб'єктів кримінального правопорушення – загальний і спеціальний. До обов'язкових ознак загального суб'єкта, згідно із змістом ст. 18 КК України, належать: 1) статус фізичної особи; 2) осудність; 3) вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Відсутність будь-якої із цих ознак відкидає склад злочинного діяння та застосування покарання. Однак для окремих складів кримінального правопорушення наявності в суб'єкта лише трьох обов'язкових ознак недостатньо. Тобто правопорушник повинен мати додаткову (інколи більше) ознаку, яка обов'язково має бути характерною особі, яка вчиняє будь-яке кримінальне правопорушення (наприклад, лише службова особа може бути суб'єктом одержання неправомірної вигоди). У разі зазначення в статті КК України інших ознак суб'єкта, крім перелічених вище, указаний суб'єкт підпадатиме під поняття «лише певна особа», а тому характеризуватиметься як спеціальний.

Спеціальним суб'єктом є особа, яка, крім загальних ознак суб'єкта (вік, осудність), характеризується додатковими ознаками, передбаченими нормами Особливої частини Кримінального кодексу України. До додаткових ознак спеціального суб'єкта, які характеризують спеціальну роль та/або правове становище особи, належать: громадянство, професія, процесуальний статус, судимість особи, характер виконуваної роботи, службове становище тощо. До ознак, що характеризують фізіологічні й демографічні особливості особи, – вік, стать і стан здоров'я. Ознаками, які характеризують взаємовідносини суб'єкта з потерпілим, є родинні зв'язки та службові відносини [2, с. 55].

Як зазначає А. А. Вознюк, теорія кримінального права виділяє два види суб'єктів злочину: по-перше, загальний, тобто фізичну осудну особу, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого, відповідно до КК України, може наставати кримінальна відповідальність; по-друге, спеціальний – фізичну осудну особу, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа [3, с. 283–284].

Кримінальний кодекс України наряду із визначення загального суб'єкта (ч. 1 ст. 18) містить також визначення й спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, а саме ним є «фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа» [1, с. 14].

Перш ніж розпочати аналіз суб'єкта кримінальних правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, з'ясуємо, що таке «зовнішньоекономічна діяльність». С. Є. Абламський та С. В. Лук'яненко під зовнішньоекономічною діяльністю вважають «сукупність взаємовідносин за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які включають транзакції з міжнародною торгівлею товарами та послугами, інвестиціями за кордоном, міжнародними фінансовими операціями та іншими формами зовнішнього співробітництва. Така діяльність забезпечує можливість країнам співпрацювати між собою задля досягнення спільних економічних цілей та підвищення рівня життя населення» [4].

Зі свого боку Ю. В. Лаврова стверджує, що «зовнішньоекономічна діяльність підприємств – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою й науково-технічною кооперацією, експортом і імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок» [5].

На думку Ю. В. Орловської, «зовнішньоекономічна діяльність – це форма торговельно-економічної міжнародної діяльності держави, організацій, установ усіх форм власності, пов'язана з експортом та імпортом товарів, послуг, реалізацією спільних проєктів, утворенням спільних виробничих, торговельних, транспортних структур за участю міжнародного фінансового капіталу, кредитів, інвестицій» [6].

Як і будь-яка господарська діяльність, зовнішньоекономічна діяльність не позбавлена злочинного впливу. Злочини, які вчиняються у сфері ЗЕД, посягають на суспільні цінності, які формують економічну та фінансову складову держави. «Суспільна небезпечність кримінальних правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, – як влучно зауважує Д. І. Лопашук, – полягає у спричиненні негативного впливу на економічні та фінансові процеси в державі, у підриві економіки країни, оскільки такі діяння обмежують поступлення до державного бюджету коштів від оплати митних платежів (митних зборів і податків); негативно впливають на формування валютних резервів; посягають на стратегічні інтереси держави, пов'язані з переміщенням через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів, частин вогнепальної нарізної зброї, спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних і рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених та інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України; ставлять під загрозу життя й здоров'я населення (контрабанда наркотичних засобів, сильнодіючих і психотропних речовин)» [7].

Тому, як слушно зазначає В. В. Покровська, державний контроль цієї діяльності – вагома «умова захищеності економічних інтересів суб'єктів економічної діяльності, носіїв економічних інтересів» [8, с. 196].

Д. І. Лопашук виокремлює в Кримінальному кодексі України кримінально-правові норми, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних діянь у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема статті 191, 199, 201, 201-1, 201-3, 201-4, 203-1, 208, 212, 268, 305, 333 КК України [7]. Цей перелік, на наше переконання, є досить дискусійним. Наприклад, незважаючи на те, що діяння, які вчиняються за об'єктивною стороною статті 209 КК України, прямо не належать до злочинів, які вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, проте в конкретних випадках легалізація може бути пов'язана із зовнішньоекономічною сферою, якщо незаконно здобуті кошти: а) переміщуються через кордон; б)кладаються в іноземні компанії чи офшори; в) повертаються як «інвестиції» в Україну; г) використовуються в схемах міжнародної торгівлі для приховування походження капіталу. Тобто, на нашу думку, статтю 209 КК України теж можна віднести до кримінально-правових норм, які мають безпосереднє відношення до охорони суспільних відносин, які забезпечують належний порядок здійснення державою та її громадянами зовнішньоекономічної діяльності.

Погоджуємося з Д. І. Лопашуком, який вважає, що «під кримінальними правопорушеннями, учиненими у сфері зовнішньоекономічної діяльності, потрібно розуміти сукупність кримінально-правових норм, які встановлюють кримінально-правові ознаки діянь, які вчиняються у сфері господарської діяльності під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами ЗЕД та за які чинним Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність» [7].

Як показує аналіз вищевказаних кримінально-правових норм, суб'єктний склад цих кримінальних правопорушень загалом становлять службові особи учасника ЗЕД. Ці службові особи повинні бути наділені функціями, зазначеними у ч. 3 ст. 18 КК України та в примітці до ст. 364 КК України. Як влучно зауважив П. Матишевський, «використання свого службового становища у цьому випадку означає як... незаконне використання службових повноважень і обов'язків, які дають фактичну можливість для заволодіння майном...» [9, с. 86].

У контексті аналізу суб'єктного складу злочинів, які вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, варто пригадати спроби закріпити на законодавчому рівні суб'єктом кримінальних правопорушень юридичних осіб.

Зокрема, розроблений авторським колективом під керівництвом професора В. М. Смітєнка проект Кримінального кодексу України 1993 року, який передбачав можливість притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності, оскільки відсутність відповідальності юридичних осіб призводить до безкарності службових осіб усіх рангів, які, ухвалюючи колективне злочинне рішення, реально уникають відповідальності.

Особливо помітними дискусії в кримінально-правовій науці з цього питання розпочалися після 2014 року, коли наша держава уклала політичну та економічну угоду про Асоціацію з Європейським Союзом. Це зі свого боку здебільшого пов'язано з тим, що, по-перше, багатьом країнам ЄС відома кримінальна відповідальність юридичних осіб, а по-друге, положення Директиви ЄС 2008/99/ЄС (та інших актів європейського законодавства) продовжують ідею потреби у введенні інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб [10, с. 609].

Так, окремі науковці, як-от П. С. Берзіна та В. О. Гацелюка, зазначають, що, незважаючи на традиційне несприйняття правовою доктриною України кримінальної відповідальності юридичних осіб, внесення України в світовий правовий і політичний контекст дало певним науковцям підстави для обґрунтованого висновку про те, що запровадження такого інституту цілком можливе [11, с. 149].

Р. А. Волинець зі свого боку зазначає, що законодавець у вирішенні вказаного питання зайняв певною мірою компромісну позицію, доповнивши Загальну частину КК України розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» [12, с. 218]. Цей компроміс полягає в тому, що, не торкаючись приписів, що обмежують коло суб'єктів (фізичні особи), які можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності, ВРУ ухвалила Закон України від 23 травня 2013 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України щодо відповідальності юридичних осіб)», наслідком набрання чинності яким стало внесення змін до КК України, які дають змогу застосовувати до юридичних осіб заходи кримінально-правового характеру: штраф, конфіскацію майна та ліквідацію [10, с. 611].

Схожі кримінально-правові норми щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб містять законодавство окремих європейських країн. Зокрема, згідно із ст. 121-2 КК Французької Республіки, юридичні особи підлягають кримінальній відповідальності за дії, вчинені від їх імені органами або приватними особами, які є їхніми представниками. Тому умовою кримінальної відповідальності юридичних осіб у Франції є вчинення злочинного діяння її керівником чи представником.

У Словенії, наприклад, діє закон «Про відповідальність юридичних осіб за кримінальні правопорушення», ухвалений 8 липня 1999 року та опублікований 23 липня 1999 року в офіційному віснику Республіки Словенія за № 59/99. Згідно із вказаним актом юридичні особи підлягають кримінальній відповідальності, якщо проступок був вчинений фізичною особою від імені юридичної особи і на її користь. Відповідальність організацій настає за винесення керівним органом незаконного рішення чи наказу або його підтримку; спонукання чи сприяння

злочинцю з боку органів управління; неналежний контроль керівництва за законністю дій службовців компанії [13].

О. Ф. Пасека зауважує, що «аналіз діяльності юридичних осіб засвідчує, що складна організаційна структура підприємств, значна кількість осіб, залучених у сферу цієї діяльності, а також певна децентралізація управління сприяє збільшенню фактів вчинення протиправних дій з їх боку. Саме тому, як видається, виникає потреба в запровадженні прямих каральних санкцій безпосередньо до юридичної особи, що стане закономірною спробою посилити контроль за негативними наслідками господарської діяльності передусім великих корпорацій, оскільки з кожним роком в економіці спостерігаються тенденції до укрупнення бізнесу та монополізації, до ігнорування інтересів окремого» [14]. Як показує наше дослідження, викладене вище значною мірою корелюється із змістом кримінально-правових норм, що передбачають кримінальну відповідальність за злочини, які вчиняються у сфері зовнішньоекономічної діяльності. А тому введення до Кримінального кодексу України кримінальної відповідальності юридичних осіб, особливо за злочини, вчинені у сфері ЗЕД, є наразі актуальним і потрібним.

**Висновки.** Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити такі висновки. Кримінальні правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності вчиняються спеціальним суб'єктом з використанням юридичних осіб як інструментів учинення злочинів. А тому вважаємо, що від активних дискусій потрібно переходити до реальних дій, і в кримінально-правових нормах, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення злочинів у сфері ЗЕД (статті 191, 199, 201, 201-1, 201-3, 201-4, 203-1, 208, 209, 212, 268, 305, 333 КК України), ввести кримінальну відповідальність також і для юридичних осіб. Такі зміни в КК України, на наше переконання, повинні позитивно вплинути на динаміку злочинності в цій сфері – у бік її зниження.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України. С. : ТОВ «ВВП НОТІС», 2024. 248 с.
2. Кузнецов В. О., Гіжевський В. К. Кримінальне право України (повний курс у схемах та таблицях) : навчальний посібник. К. : Кондор, 2005. 459 с.
3. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.
4. Абламський С. Є., Лук'яненко С. В. Сучасні теоретичні та прикладні проблеми кримінології. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). URL : <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/38/15>
5. Лаврова Ю. В. Економіка підприємства та маркетинг : конспект лекцій. Харків, 2012. URL : <http://buklib.net/books/37178/>
6. Орловська Ю. В. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2010. 302 с.
7. Лопашук Д. І. Класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю. *Ірпінський юридичний часопис* : науковий журнал. 2024. Вип. 1 (14). С. 105–113. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/200/200>
8. Покровська В. В. Зовнішньоекономічна діяльність : підручник. Донецьк : Економіст, 2015. 672 с.
9. Матишевський П. С. Злочини проти власності і суміжні з ними злочини / Юрінком. Київ, 1996. 240 с.
10. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія / передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О. О. Дудорова. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.
11. Берзін П. С., Гацелюк В. О. Суб'єкт злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 145–159.
12. Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 461 с.

13. Про відповідальність юридичних осіб за кримінальні правопорушення : Закон Республіки Словенія від 8 липня 1999 року. *Офіційний вісник Республіки Словенія*. № 59/99. URL : [https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/svn/liability-of-legal-persons-for-criminal-offences-act\\_html/Slovenia\\_Liability\\_of\\_Legal\\_Persons\\_for\\_Criminal\\_Offences\\_Act.pdf](https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/svn/liability-of-legal-persons-for-criminal-offences-act_html/Slovenia_Liability_of_Legal_Persons_for_Criminal_Offences_Act.pdf)

14. Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 235 с.

## REFERENCES

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (2024) [Criminal Code of Ukraine]. S. : TOV «VVP NOTIS». 248 p. [in Ukrainian].
2. Kuznietsov, V. O. & Hizhevskiy, V. K. (2005). Kryminalne pravo Ukrainy (povnyi kurs u skhemakh ta tablytsiakh) [Criminal law of Ukraine (full course in diagrams and tables)] : navchalnyi posibnyk. K. : Kondor. 459 p. [in Ukrainian].
3. Vozniuk, A. A. (2018). Teoretychni ta praktychni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti za stvorennia zlochynnykh ob'iednan ta uchast u nykh yak posiahannia na hromadsku bezpeku [Theoretical and practical problems of criminal liability for the creation of criminal associations and participation in them as an encroachment on public safety] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv. 652 p. [in Ukrainian].
4. Ablamskyi S. Ye. & Lukianenko S. V. (2023). Suchasni teoretychni ta prykladni problemy kryminolohii [Modern theoretical and applied problems of criminology]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. No. 1 (28). URL : <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/38/15> [in Ukrainian].
5. Lavrova, Yu. V. (2012). Ekonomika pidpriemstva ta marketynh [Business Economics and Marketing] : konspekt lektzii. Kharkiv. URL : <http://buklib.net/books/37178/> [in Ukrainian].
6. Orlovska, Yu. V. (2010). Upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva : navchalnyi posibnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl [Management of the enterprise's foreign economic activities]. Dnipropetrovsk : ART-PRES. 302 p. [in Ukrainian].
7. Lopashchuk, D. I. (2024). Klasyfikatsiia kryminalnykh pravoporushen, poviazanykh iz zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu [Classification of criminal offenses related to foreign economic activity]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys* : naukovyi zhurnal. Vol. 1 (14). 105–113. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/200/200> [in Ukrainian].
8. Pokrovska, V. V. (2015). Zovnishnoekonomichna diialnist [Foreign economic activity] : pidruchnyk. Donetsk : Ekonomist. 672 p. [in Ukrainian].
9. Matyshevskiy, P. S. (1996). Zlochyny proty vlasnosti i sumizhni z nymy zlochyny [Property crimes and related crimes] / Yurinkom. Kyiv. 240 p. [in Ukrainian].
10. Movchan, R. O. (2020). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny u sferi zemelnykh vidnosyn: zakonodavstvo, doktryna, praktyka [Criminal liability for crimes in the field of land relations: legislation, doctrine, practice] : monohrafiia. Vinnytsia : TOV «Tvory». 1152 p. [in Ukrainian].
11. Berzin, P. S. & Hatseliuk, V. O. (2013). Subiekt zlochynu [Subject of the crime]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1. 145–159 [in Ukrainian].
12. Volynets, R. A. (2018). Kryminalno-pravova okhorona fondovoho rynku [Criminal law protection of the stock market] : dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kyiv. 461 p. [in Ukrainian].
13. Pro vidpovidalnist yurydychnykh osib za kryminalni pravoporushennia : Zakon Respubliky Slovenija vid 8 lypnia 1999 roku [Law of the Republic of Slovenia "On the liability of legal entities for criminal offenses" of 8 July 1999]. *Oftsitiinyi visnyk Respubliky Slovenija*. № 59/99. URL : [https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/svn/liability-of-legal-persons-for-criminal-offences-act\\_html/Slovenia\\_Liability\\_of\\_Legal\\_Persons\\_for\\_Criminal\\_Offences\\_Act.pdf](https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/svn/liability-of-legal-persons-for-criminal-offences-act_html/Slovenia_Liability_of_Legal_Persons_for_Criminal_Offences_Act.pdf) [in Slovenija].
14. Pasička, O. F. (2010). Kryminalna vidpovidalnist yurydychnykh osib: porivnialno-pravove doslidzhennia [Criminal liability of legal entities: a comparative legal study] : dys. ... kand. yuryd. nauk za spetsialnistiu 12.00.08 – kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo. Lviv : LvDUVS. 235 p. [in Ukrainian].

**I. O. Severyn. THE PROBLEM OF DEFINING THE SUBJECT OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY**

*This article examines issues directly related to the subject of criminal offenses committed in the field of foreign economic activity.*

*The article examines the general characteristics and specific features of the subject of criminal offenses committed in the field of foreign economic activity, and attempts to provide a scientific justification for the possibility of amending the current criminal legislation regarding the criminal liability of legal entities as subjects of crimes in the field of foreign economic activity.*

*The main criminal law provisions that provide for criminal liability for criminal acts in the field of foreign economic activity are examined, and European legislation is analyzed in terms of the subject of criminal offenses in crimes of this category.*

*The article considers various views of domestic legal scholars on the special subject of criminal offenses committed in the field of foreign economic activity. The article also examines the opinions of individual scholars on the understanding of the term "foreign economic activity".*

*It has been clarified which criminal law provisions provide for criminal liability for criminal acts in the field of foreign economic activity.*

*It is concluded that the vast majority of the subjects of these criminal offenses are officials of participants in foreign economic activity. Legal entities, on the other hand, are not direct subjects of these criminal offenses, but merely a means of achieving criminal goals.*

**Keywords:** *subject, foreign economic activity, foreign economic activity, criminal law protection, criminal offense, criminal law norms, criminal law science, natural person, legal entity.*